

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Disputatio Prima. De Spe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

PARS SECUNDA.
DE SPE, ET CHARITATE.

DISPUTATIO PRIMA.

De Spe.

MEC vox *Spes* variè in Scripturis divinis sumitur. Sumitur enim, 1. Pro rebus, quæ sperantur; ut in epist. ad Tit. cap. 2. *Expectantes beatam spem*. Et Rom. c. 8. *Spes, quæ videtur, non est spes*. 2. Pro eo, à quo bonum aliquod speramus; ut Psal. 90. *Tu es, Domine, spes mea*. Et Psal. 60. *Factus es spes mea, turris fortitudinis*. 3. Pro actu sperandi; ut Job c. 19. *Reposita est hæc spes in sinu meo*. 4. Pro habitu infuso, ad actum spei supernaturalem intrinsecè hominem habilitante.

Nota iterum. *Spes*, actualis scilicet, sumi potest dupliciter, latè & strictè. *Spes* latè sumpta, est cuiuscumque futuri expectatio: unde tam est mali, quam boni futuri. *Spes* verò propriè & strictè sumpta, non est nisi bonorum futurorum expectatio. *Spes* sumpta hoc modo, in genere definitur desiderium efficax boni absentis, ardui, possibilis obtineri, probabiliter obtinendi; cum quadam animi erectione, quæ vel in propriis, vel in alienis viribus fundatur, & vi cuius difficultates contemnuntur.

Hæc Spei descriptio probatur ex S. Thoma: nam sic loquitur 1. 2. qu. 40. art. 1. in O. *Circa objectum spei quatuor conditiones attenduntur. Primò, quod sit bonum: non enim propriè loquendo, est spes nisi de bono, & per hoc differt spes à timore, qui est de malo. Secundò, ut sit futurum (seu absens,) non enim spes est de presenti jam habito, & per hoc differt spes à gaudio, quod est de bono presenti. Tertiò requiritur quod sit aliquid arduum cum difficultate adipiscibile: non enim aliquis dicitur aliquid sperare minimum, quod statim est in sua potestate ut habeat, & per hoc differt spes à desiderio (simplici, & prout ad concupiscibilem partem pertinet,) vel cupiditate, quæ est de bono futuro absolute. Quarto, quod illud arduum sit possibile adipisci: non enim aliquis sperat id quod omnino adipisci non potest, & secundum hoc differt spes à desperatione.*

Adde, ad mentem S. Doctoris, & probabiliter obtinendi: quod enim cerò iudicatur non esse obtinendum, quantumvis iudicetur esse secundum se possibile, non potest desiderari efficaciter. *Spes* autem cum sit motus voluntatis tendentis ad consecutionem boni absentis, & quidem talis, ut obtineri non possit nisi per media à sperante adhibita, est desiderium efficax, quod non negat S. Doctor articulo citato, cum ait spem distingui à desiderio, illudque supponere: loquitur enim de simplici desiderio, hoc est, de motu appetitus, propendentis in bonum absens, præcendendo ab hoc, quod sit arduum & possibile obtineri, ut patet ex resp. ad 3. ubi sic loquitur: *Objectum spei non tantum addit possibilitatem super objectum desiderii, sed etiam arduum, quæ ad aliam potentiam facit spem pervenire, scilicet ad irascibilem, quæ respicit arduum*. Quare S. Doctor in re non aliud vult, quam spem non esse desiderium simpliciter, sed esse desiderium cum addito, seu desiderium modificatum per certam animi erectionem, quæ sic confortatur appetitus contra objecti absentis arduum, ut ea non obstante, in objecti absentis consecutionem tendat efficaciter, mediæque ad hunc finem idonea & necessaria adhibeat. Hanc esse S. Doctoris mentem patet ex 1. 2. quæst. 25. art. 1. in O. ubi ait: *Spes supra desiderium addit quandam conatum, & quandam elevationem animi ad consequendum bonum arduum*.

Simmert Theol. Tom. II.

Spes itaque, juxta S. Doctorem, supra desiderium simplex addit quandam elevationem animi adversus arduum objecti. Quod etiam evidenti ratione demonstrari potest. Nam *spes* essentialiter tendit in objectum absens arduum, quæ arduum. Ergo *spes* versatur circa arduum objecti absentis, vel illam appetendo, & prosequendo; vel illam fugiendo, & propter illam ab objecti prosecutione resiliendo; vel denique contra illam appetitum erigendo & confirmando: quartus enim modus excogitari non potest, quo *spes* possit versari circa arduum objecti sui. Primum autem dici non potest; quia arduitas illa non habet rationem boni, sed mali. Secundum etiam non potest dici, quia non *spei*, sed desperationis est objecti arduum fugere, & propter illam ab objecti prosecutione resiliere. Superest igitur ut *spes* versetur circa arduum objecti sui, adversus illam insurgendo, & appetitum adversus illam ita confortando, ut propter illam non deterreatur à proposito, sed è contra, illa contempta, velit efficaciter adhibere media ad objecti consecutionem necessaria.

Porrò hæc animi erectio contra difficultates, in objecti prosecutione occurrentes, quæ spei propria est, & per quam *spes* potissimum differt à desperatione, quæ præter objecti fugam dicit quandam animi dejectionem, quæ debilitatus appetitus resilit ab objecti prosecutione propter illius vel impossibilitatem, vel nimiam difficultatem; illa, inquam, animi erectio non est tendentia distincta à tendentia desiderii, quod dicit *spes*, sed pura & intrinseca hujus tendentiæ modificatio: sicut v. gr. evidentia & certitudo cognitionis, quæ objectum evidenter & cerò cognoscitur, est hujus cognitionis modificatio pura & intrinseca: non enim evidens & certa cognitio objecti est actus duplex, quorum unus sit objecti perceptio, & alter hujus perceptionis evidentia & certitudo, sed est unus actus, qui per se & intrinsecè tali modo se habet ad objectum, cuius per se & intrinsecè est clara & certa perceptio.

Similiter desiderium efficax boni absentis, ardui, &c. cum animi erectione adversus arduum hanc, non est duplex motus voluntatis, quorum uno voluntas tendat in consecutionem boni absentis, & altero se contra arduum illius erigat; sed est motus unicus & simplex, tali modo per se & intrinsecè ad boni absentis & ardui consecutionem se habens, hoc est, quo voluntas sic propendet in consecutionem boni absentis & ardui, ut non obstante ejus arduitate, velit adhibere, & ita velit, ut re ipsa adhibeat media ad bonum illud consequendum necessaria.

Nec dic spem non esse, sed præsupponere desiderium boni absentis & ardui, & esse tantum actum, quo appetitus erigitur & confortatur contra arduum boni absentis, quod natura saltem prius per alium actum desideratur. Nam quid est sperare, nisi velle sibi bonum aliquod arduum, quod absens est: At velle sibi bonum absens, est desiderare: desiderium enim est actus prosecutivus boni absentis, & in hoc differt, 1. Ab amore, qui est de bono, quæ bono præcisè, præcendendo ab ejus absentia, sicut & ab ejus presentia. 2. A delectatione seu gaudio, quod est de bono presenti, quæ tali.

Jam verò bonum illud absens, in quod quæ tale voluntas tendit efficaciter, vel est arduum, vel non est arduum, sed obtentu facile. Si non est arduum, tunc est simplex illius desiderium efficax: si verò arduum est, tunc est *spes*, quæ proinde est actus, quo voluntas in bonum absens & arduum, non obstante ejus arduitate, tendit efficaciter, efficacia ipsam erigente & confirmando contra arduum illam; & per hoc *spes* differt à simplici desiderio efficaci, seu ab actu, quo voluntas prosequitur efficaciter bonum absens, sed minimè arduum, & obtentu facile: hujus enim desiderii efficacia, & modus tendendi in objectum, ab efficacia spei, & ejus modo in objectum tendendi multum differt, & ab ejus perfectione multum deficit: nam valere non potest ad erigendam voluntatem contra objecti absentis arduum.

N

Unde

Unde simplex desiderium, quod est efficax respectu boni absentis, obtentu facilis, esset omnino inefficax relatè ad bonum abiens, arduum, & obtentu difficile, & cum tali desiderio boni absentis ac obtentu difficilis, stare posset desperatio.

Denique animi erectio, quam præter desiderium dicit spes, fundatur vel in propriis vel in alienis viribus; nam hæc animi erectio rectè dicitur fundari in eo, quod movet voluntatem ad contemnendam arduitatem objecti absentis, in quod tendit. Voluntas autem ad contemnendam arduitatem objecti, &c. movetur vel à propriis viribus, quando scilicet eas sibi sufficere iudicat, vel ab auxilio alieno, quando iudicat vires suas sibi non sufficere, sed aliunde adesse sibi auxilium sufficiens ad superandas difficultates, quæ occurrunt in prosecutione objecti. Sed

Nota 3. Spes sic in genere definita, dividitur in naturalem, & supernaturalem seu theologiam. Naturalis est ea quæ tendit in bonum aliquod naturale, abiens, arduum, &c. Supernaturalis verò & theologica est ea, quæ tendit in bonum supernaturale, abiens, arduum, &c. Unde spes supernaturalis & theologica, de qua sola agitur in hac Disputatione, est desiderium efficax boni supernaturalis, & creaturam rationalem beare potentis, absentis, ardui, possibilis obtineri, & probabiliter obtinendi, cum quadam adversus difficultates, in prosecutione talis boni occurrentes, animi erectione, fundata in auxiliis tum naturalibus tum supernaturalibus, promissis à Deo, qui summè potens est, misericors, summeque fidelis in iis quæ promissit, adimplendis. Hæc spei theologice descriptio patet maxima ex parte ex dictis de spe in genere; cætera verò patebunt ex dicendis.

ARTICULUS PRIMUS.

Quodnam sit objectum materiale spei.

Nota. Virtutis appetitivæ objectum materiale duplex distingui potest, primum scilicet, & secundarium. Primum est illud, quod per se & propter se intenditur, cætera verò propter ipsum; unde vocatur etiam objectum materiale attributionis. Secundarium est illud omne, quod intenditur non propter se, sed propter aliud, quod per se & propter se intenditur: unde objectum materiale secundarium dicitur etiam objectum materiale attributum. Porro in objecto materiali primario, si sit complexum ex pluribus, potest unum se habere ut principale, & alterum ut minus principale, quatenus sic per se & propter se intenduntur per modum unius, ut tamen non intenduntur æquè principaliter, quia non sunt æqualis inter se excellentia.

Nota iterum. Objectum materiale primum spei theologice esse supernaturalem hominis beatitudinem, facile concedunt Doctores omnes scholastici, & manifestè significant Scripturæ divinæ pluribus locis. Nam dicitur Tob. 2. *Filii sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est.* Et Rom. cap. 5. *Gloriamur in spe glorie filiorum Dei.* Et ad Tit. cap. 1. *In spem vite æternæ, quam promissit, qui non mentitur, Deus.* Quibus locis, & aliis similibus, Scriptura sacra manifestè assignat spei christianæ objectum materiale primum, illudque constituit in vita illa æterna, quam promissit, qui non mentitur, Deus, & quam proinde perseverantibus usque in finem in statu gratiæ daturus est. Vita autem illa æterna aliud non est, quam supernaturalis beatitudo, quam sancti, spreta temporali sælicitate, expectant, & expectare non erubescunt, sed è contra de illa sua expectatione seu spe, tanquam sibi maxime honorifica, gloriantur. Sed

Nota 3. Supernaturalis beatitudo distinguitur duplex, objectiva scilicet, & formalis. Objectiva est Deus ipse, quæ nostrum summum bonum est: formalis verò est Dei possessio seu fructio, cujus essen-

tiam alii in sola visione intuitiva, alii in visione intuitiva & amore beatifico, alii in visione intuitiva, amore, & gaudio beatifico constituunt; quæ sententiarum diversitas parvi aut nullius momenti est in præfenti materia, ubi agitur tantum de assignando objecto materiali primario spei, circa quod tres sunt Scholasticorum sententiæ. Prima, quæ est Cajetani, & aliorum, vult objectum illud esse solam beatitudinem objectivam, seu solum Deum, ut est summum nostrum bonum: ita ut beatitudo formalis, seu possessio & fructio Dei se habeat tantum ut conditio sine qua Deus non posset esse objectum illud esse complexum ex beatitudine objectiva & formali, seu complexum ex Deo & ejus possessione, in quo complexo Deus se habet ut principaliter, ejus verò possessio ut minus principale. Hanc sententiam tenent Doctores communissimè, & erit nostra. Itaque sit

RESPONSIO I.

Objectum materiale primum spei non consistit in sola beatitudine formali, seu in sola possessione Dei.

Prob. Objectum materiale primum spei est summum nostrum bonum: nihil enim nisi summum nostrum bonum ordinatè possumus à Deo sperare primario & principaliter. Atqui possessio Dei secundum se sumpta, nec est nec potest esse summum nostrum bonum: nam summum nostrum bonum non potest esse aliquid creatum, qualis certè est possessio Dei secundum se sumpta: sic enim sumpta, nihil dicit nisi actus vitales intellectus & voluntatis creatæ, quibus creatura intellectualis Deum possidet, eoque fruatur. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Objectum materiale primum spei non consistit in sola beatitudine objectiva, seu non consistit in Deo secundum se sumpto, & præciso ab actibus, quibus eum possidemus, eoque fruimur.

Prob. Objectum materiale primum spei est bonum nostri summè perfectivum. Atqui Deus non secundum se, sed ut à nobis possessus, & ut per actus beatificos nobis intimè conjunctus, est bonum nostri summè perfectivum. Ergo objectum materiale primum spei non est Deus secundum se sumptus; & Deus vel non est omnino objectum materiale spei, vel non est, nisi ut à nobis possidendus, nobisque per actus beatificos intimè conjungendus. Sed sit

RESPONSIO III.

Objectum materiale primum spei consistit in beatitudine objectiva, seu in Deo, tanquam in parte principali.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Genes. cap. 15. Abram dicit Deus: *Ego merces tua magna nimis; quibus verbis Deus se ipsum ut præmium bonorum operum promittit.* Unde S. Augustinus lib. 22. de Civit. cap. 30. sic loquitur: *Præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, & qui se ipsum, quo melius & majus nihil possit esse, promissit.* Ex quibus sic argumentor. Illud ad objectum materiale primum spei pertinet, quod nobis à Deo promissum est ut præmium virtutum, & bonorum operum: illud enim primario sperare possumus & debemus. Atqui Deus se ipsum ut præmium virtutum & bonorum operum promissit, & re ipsa omnibus in finem usque bene operantibus daturus est. Ergo ad objectum materiale primum spei pertinet Deus. Pertinet autem ut pars principalior; cum sit id, quo melius & majus nihil potest esse, adeoque sit summum præmium virtutum & bonorum operum.

Prob. 2. Ex ipsa natura spei theologice. Illud ad objectum materiale primum spei pertinet, & quidem ut pars ejus principalis, quod debemus sperare princi-

principaliter. Atqui debemus principaliter sperare ipsum Deum: cum enim per spem theologicam speramus in Deum scilicet à Deo, & quidem ordinatè, spes enim theologica essentialiter ordinata est; nec possumus in Deum seu à Deo ordinatè sperare, nisi bonum quod ab eo speramus principaliter, sit proportionatum auxiliatrici ejus virtuti, cui spes nostra innititur, & quæ infinita est, adeoque nos potest ad infinitum bonum producere: ad spem theologicam requiritur essentialiter, ut bonum quod principaliter speramus, sit bonum infinitum; proindeque vel non habemus spem theologicam, vel bonum quod principaliter speramus, est bonum infinitum. Atqui bonum hoc infinitum aliud esse non potest, quam Deus ipse. Ergo, &c.

Hoc argumentum est S. Thomæ 2. 2. q. 17. art. 2. in O. *Spes (theologica) attingit Deum, imitens ejus auxilio ad consequendum bonum speratum. Oportet autem effectum esse causæ proportionatum, & ideo bonum quod propriè & principaliter à Deo sperare debemus, est bonum infinitum, quod proportionatur virtuti Dei adjuvantis. Nam infinita virtutis est proprium ad infinitum bonum perducere. Hoc autem bonum est vita æterna, quæ in fruitione ipsius Dei consistit. Cum autem S. Doctor ait vitam æternam in fruitione ipsius Dei consistere, manifestè Deum ponit in obliquo grammaticaliter tantum, & perinde est ac si diceret, vitam æternam consistere in ipso Deo possessio, & nobis per actus beatificos intimè conjuncto.*

RESPONSIO IV.

Objectum materiale primum spei consistit etiam in beatitudine formali, seu in possessione Dei, tanquam parte minùs principali.

Prob. Nam ex Resp. III. objectum materiale primum spei est Deus, & ex Resp. II. non est Deus præcisè & secundum se sumptus. Ergo superest, ut objectum materiale primum spei sit Deus ut à nobis possidendus & fruendus. Ergo ad objectum materiale primum spei, præter Deum ipsum pertinet ejus possessio & fructio: quid enim est Deus ut possidendus & fruendus, nisi complexum ex Deo & ejus possessione ac fructione? Et quid est sperare Deum ut possidendum ac fruendum, nisi sperare Deum & ejus possessionem ac fructuonem?

Spes igitur theologica tendit simul & indivisibiliter, tanquam in objectum suum materiale primum, in Deum & ejus possessionem; & objectum materiale primum spei adequatè sumptum, est supernaturalis beatitudo, adequatè sumpta, hoc est, complexum ex beatitudine objectiva & formali, id est, complexum ex Deo & ejus possessione ac fructione, in quo complexu Deus se habet per modum partis principalioris, ejus verò possessio ac fructio per modum partis minùs principalis: unde spes theologica, quæ essentialiter ordinata est, ita simul & indivisibiliter tendit tanquam in objectum suum primum, in Deum & ejus fructuonem, ut principalitè intendat Deum, nec Deum propter ejus possessionem, sed possessionem Dei propter ipsum Deum intendat.

RESPONSIO V.

Objectum materiale secundarium spei sunt ea omnia bona creata, tam supernaturalia, quam naturalia, quæ nobis ad consequendam beatitudinem necessaria, vel utilia esse possunt.

Ita docet S. Thomas 2. 2. q. 17. art. 2. ad 2. ubi sic loquitur: *Quæcumque alia bona non debemus à Deo petere nisi in ordine ad beatitudinem æternam. Unde & spes principaliter quidem respicit beatitudinem æternam. Alia verò quæ petuntur à Deo, respiciunt secundario in ordine ad beatitudinem æternam: sicut & fides principaliter quidem respicit Deum, & secundario respicit ea, quæ ad Deum ordinantur.*

Ratio autem à priori est, quia ad eandem virtutem pertinet velle finem & media; primariò quidem

finem, media verò secundariò. Ergo ad eandem virtutem pertinet velle primariò beatitudinem æternam, & secundariò auxilia divina ad consecutionem beatitudinis æternæ conducentia. Hinc illud Apostoli ad Hebr. cap. 4. *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Quibus verbis significat Apostolus, veniam peccatorum, & alia beneficia divina, ad consecutionem vitæ æternæ conducentia, pertinere ad objectum materiale totale spei, eorumque spem esse conditionem necessariò prærequiritam ad hoc ut debitè petantur à Deo, & ab eo impetrentur.

ARTICULUS II.

Solvuntur objectiones.

Obj. contra I. Resp. Non possumus sperare Deum. Ergo possumus tantum sperare possessionem & fructuonem Dei. Ergo objectum materiale primum spei consistit adequatè in Dei possessione & fructuone. *Prob. ant.* Nam cum spes supponat amorem concupiscentiæ & quidem ordinatum & honestum, possumus tantum ea sperare, quæ possumus ordinatè & honestè amare amore concupiscentiæ. Atqui non possumus ordinatè & honestè amare Deum amore concupiscentiæ. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam amando Deum amore concupiscentiæ, amaremus illum propter nos. Atqui non possumus ordinatè & honestè amare Deum propter nos. Ergo, &c.

Ad obj. Resp. neg. ant. Ad prob. ant. neg. min. Ad prob. min. neg. maj. Nam amando Deum amore illo concupiscentiæ, quem supponit, & in quo fundatur spes theologica, non amamus eum propter nos, qui modus amandi Deum esset inordinatus & inhonestus, sed, quod procudubio ordinatum est & honestum, amamus eum nobis. Et verò quare non possemus ordinatè & honestè nobis amare id quod est nostrum summum bonum? Deus autem summum nostrum bonum est.

Dices. Non possumus amare amore concupiscentiæ, nisi id quod est nostrum bonum formale. Atqui non Deus, sed conjunctio cum Deo est nostrum bonum formale: non enim per Deum, sed per actus, quibus cum Deo conjungimur, formaliter & intrinsecè perficimur. Ergo, &c. *Resp.* Supponendo quòd per bonum formale illud omne & solum bonum intelligatur, quod per modum formæ nobis inhzærentis nos perficit, neg. maj. & dico amorem concupiscentiæ, quem spes theologica supponit, versari non solum circa bonum nostrum formale, sed etiam circa bonum nostrum objectivum; imò principalitè versari circa objectivum, quàm circa formale. Deus autem est summum nostrum bonum objectivum: actus verò, quibus conjungimur cum Deo, sunt bonum nostrum formale. Unde amor concupiscentiæ, quem supponit spes theologica, non modò versatur, sed etiam principalitè versatur circa Deum, quàm circa actus beatificos, qui nos cum Deo conjungunt. Pro quo

Nota. Deus ab actibus quibus cum eo conjungimur, non habet ut sit bonum nostrum, sed hoc habet per se & secundum se, licet non omninò absolute, sed ut nobis per actus beatificos conjungibilis. At è contra actus beatifici, quibus cum Deo conjungimur, habent ab eo, ut sint bona nostra: non enim sunt bona nostra, nisi quia nos conjungunt cum Deo, qui per se & secundum se, quamvis non prorsus absolute, nostrum summum bonum est. Unde cum amor concupiscentiæ, quem spes theologica supponit, supernaturalis sit, adeoque essentialiter ordinatus, per illum ita simul & indivisibiliter amamus nobis Deum, & actus quibus conjungimur cum Deo, ut non Deum propter actus illos, sed actus illos propter Deum nobis amemus, hoc est, ut nobis amemus actus illos, quia nos conjungunt cum Deo, quem

quem nobis amamus, non quia per actus illos nobis conjungitur, sed quia nostrum summum bonum est, quamvis eum ut summum nostrum bonum nobis nec amemus, nec amare possimus, si non esset nobis per actus illos conjungibilis.

Obj. 2. contra eand. Resp. Bonum quod speratur, est futurum & arduum. Atqui Deus non est futurus, sed ejus possessio. Item Deus non est quid arduum & difficile, sed ejus consecutio. Ergo bonum quod speramus, non est Deus, sed ejus consecutio & possessio. *Resp.* Deum quidem secundum se non esse quid futurum, cum secundum se semper sit præsens; sed quia nobis præsensem per actus beatificos, esse respectu nostri bonum futurum; nondum enim nobis per actus beatificos præsens est, sed solum potest esse, & probabiliter erit. Item Deus non quidem secundum se præcisè, sed quia per bona nostra merita consequendus, est quid arduum & difficile. Unde sequitur tantum, quod speremus Deum, non secundum se, & prorsus absolute sumptum, sed ut futurum nobis præsensem per actus beatificos, & ut à nobis per bona nostra merita consequendum.

Obj. 3. contra eand. Resp. Idem est objectum materiale spei in via, & delectationis, quæ succedit spei in patria. Sed objectum materiale hujus delectationis non est Deus, sed possessio Dei. Ergo, &c. *Prob. min.* Quia delectatio, quæ est de Deo in patria, non respondet spei, sed charitati. *Resp.* Conced. maj. neg. min. Objectum igitur materiale delectationis, quæ succedit spei, eique respondet in patria, non est quidem Deus præcisè, seu Deus secundum se & omnino absolute sumptus, sed est Deus ut nostrum summum bonum jam consecutum, & nobis per actus beatificos præsens; adeoque objectum materiale delectationis illius non est solus Deus, neque sola consecutio & possessio Dei, sed complexum ex Deo, quia summum bonum nostrum est, & ejus consecutione ac possessione.

Sicut igitur in via speramus simul & indivisibiliter Deum, quia summum bonum nostrum est, & ejus consecutionem ac possessionem, possibilem, & probabiliter futuram: ita in patria per delectationem, quæ succedit & respondebit spei, simul & indivisibiliter delectabimur de Deo, quia summo nostro bono, & ejus consecutione ac possessione jam præsentem, principaliter quidem de Deo, minus verò principaliter de ejus consecutione seu possessione; quia non de Deo propter ejus consecutionem præsentem, sed de præsentem consecutione Dei propter ipsum Deum, quia summum nostrum bonum est, delectabimur: sicut in via non in Deum, quia bonum nostrum est, propter ejus possessionem possibilem & probabiliter futuram, sed in possessionem Dei possibilem & probabiliter futuram, propter ipsum Deum, quia bonum nostrum est, tendimus. Unde in via per spem ita tendimus simul & indivisibiliter in Deum, quia bonum nostrum est, & ejus possessionem probabiliter futuram, ut Deum, quia bonum nostrum est, principaliter intendamus.

Obj. 4. contra eand. Resp. Idem est objectum materiale spei & desperationis: contraria enim circa idem objectum versantur: spes autem & desperatio sunt duo contraria. Atqui objectum materiale desperationis non est Deus ipse, sed ejus consecutio: non enim Deus, sed ejus consecutio desperatur. Ergo, &c. *Resp.* nego min. & dico, objectum materiale desperationis esse Deum, & ejus possessionem absentem; nam desperatur Deus, non quidem secundum se & absolute sumptus, sed ut possidendus; quia scilicet Deus ut possidendus, apprehenditur ut bonum obtentu impossibile, vel saltem nimis arduum ac difficile.

Dices. Non est aliud objectum materiale desperationis, quam tristitia damnatorum. Atqui objectum materiale tristitiae damnatorum non est Deus ipse, sed ejus visio; non enim tristantur de Deo, sed de ejus visione, qua in æternum privantur. Ergo, &c. *Resp.* nego min. Nam damnati tristantur de Deo,

non quidem secundum se & absolute sumpto; Deus enim sic sumptus nullam habet rationem mali; sed ut sibi in æternum sua culpa amissio. Deus enim, qui summum nostrum bonum est, & quem damnati consequi potuerunt, in æternum tamen ipsis ipsorum culpa amissus, habet respectu illorum rationem summi mali.

Itaque sicut beati in cælo delectantur de Deo ut summo suo bono in æternum consecuto, ita ut hæc delectatio sit simul & indivisibiliter de Deo & ejus possessione in æternum consecuta; ita damnati in inferno tristantur de Deo ut summo suo bono in æternum sua culpa amissio; ita ut hæc tristitia sit simul & indivisibiliter de Deo & ejus possessione in æternum amissio.

At inquit. Damnati nec tristantur, nec tritari possunt, nisi de suo malo. Atqui neque Deus, neque ejus visio est malum damnatorum, sed culpabilis amissio utriusque. Ergo neque Deus, neque visio Dei est objectum tristitiæ damnatorum, sed est utriusque amissio culpabilis. *Resp.* In re amissionem Dei nihil aliud esse, quam Deum amissum; & amissionem visionis Dei nihil aliud esse, quam visionem Dei amissam. Unde cum dicitur culpabilem Dei & ejus visionis amissionem esse malum damnatorum, perinde est ac si dicatur, Deum, qui summum nostrum bonum est, & ejus visionem ut culpabiliter amissos, esse malum damnatorum. Sicut igitur Deus beatis per visionem beatificam in æternum præsens, est eis quid maxime delectabile, & materia maxime delectationis: à contrario Deus damnatis per carentiam visionis beatificæ in æternum absens, est eis quid maxime afflictivum, & tristitiæ maxime materia.

Obj. 5. contra IV. Resp. Deus est ens increatum, & visio ejus (idem dic de aliis actibus beatificis, quibus Deo fruimur) est quidem creatum. Atqui creatum cum increato non potest coalescere in idem objectum ejusdem virtutis. Ergo objectum materiale primum spei non potest esse complexum ex Deo & visione Dei, &c.

Resp. neg. min. Nam verbi gratia revelatio interna est quid increatum, & externa quid creatum, & tamen revelatio externa cum interna coalescit in idem objectum formale ejusdem virtutis, nempe fidei: coalescit autem, quia ex intentione Dei loquentis, ordinem habet ad revelationem internam, quæ nihil aliud est, quam divina alicujus objecti cognitio, eamque relatè ad nos complet in ratione testimonii divini, sub qua ratione pertinet ad fidem ut objectum ejus formale.

Similiter, & à fortiori, visio Dei (idem dic de aliis actibus beatificis) cum sit quid supernaturale & divini ordinis, habeatque non extrinsecum, sed intrinsecum ordinem ad Deum sub ea ratione, sub qua potest esse objectum materiale primum spei, hoc est, ad Deum ut summum nostrum bonum à nobis possidendum, cum Deo coalescere potest, & necessario coalescit in idem ejusdem virtutis, nempe spei, objectum materiale primum, veluti quoddam illius complementum in hac ratione, hoc est, in ratione objecti materialis primarii virtutis spei.

Dices. Si præter Deum ipsum aliquid creatum, nempe visio Dei cum aliis actibus beatificis, pertinet ad objectum materiale primum spei, spes non est virtus theologica. Absurdum conf. Ergo, &c. *Resp.* neg. seq. maj. Nam ad virtutem theologicam minime requiritur, ut nihil nisi increatum reperitur in ejus objecto materiali primario: sed sufficit in hoc objectum sit saltem ex parte aliquid increatum, & hoc increatum principaliter intendatur: ita ut non nisi propter ipsum intendatur creatum illud, quod cum ipso in unum objectum materiale primum coalescit. Sicut ad virtutem theologicam non requiritur ut in ejus objecto formali nihil sit nisi increatum: sed sufficit ut hoc objectum sit saltem ex parte aliquid increatum, quod principaliter moveat: ita ut creatum, quod cum eo coalescit in unum objectum formale, non nisi in virtute ipsius moveat, ut patet in fide

fide divina, ad cuius objectum formale præter veracitatem divinam & revelationem internam, pertinet aliquid creatum, nempe revelatio externa, & nihilominus est virtus theologica; quia in ejus objecto formali revelatio interna cum veracitate divina principaliter movet, externa verò revelatio nonnisi in virtute utriusque.

Obj. 6. Non possumus sperare beatitudinem æternam. Ergo perperam dicitur beatitudo æterna esse objectum materiale spei. Neg. ant. *Probabis.* Non possumus sperare perseverantiam finalem. Ergo non possumus sperare beatitudinem æternam. Conf. pater: nam perseverantia finalis & consecutio beatitudinis æternæ sunt duo inter se necessariò connexa, & quorum proinde unum sine altero sperari non potest. Neg. ant. *Probabis.* Non possumus sperare id, quod credere non possumus nos habituros esse: spes enim præsupponit essentialiter actum fidei de suo objecto. Atqui credere non possumus nos habituros esse perseverantiam finalem: quòd enim Deus nobis eam donaturus sit, à Deo revelatum non est, & est res planè dubia & incerta. Ergo non possumus sperare perseverantiam finalem.

Resp. dist. maj. Non possumus sperare id, quod credere non possumus nos habituros esse, etiam sub aliqua conditione, C. maj. Quod credere non possumus nos habituros esse absolute, N. maj. *Ad min. R.* Non possumus quidem credere, perseverantiam finalem nos habituros esse absolute, quia sic perseverantiam finalem nos habituros esse, credere non possumus sine expressa revelatione, quòd Deus eam re ipsa nobis donaturus sit, qualem revelationem non habemus publicè factam & propositam Ecclesiæ. Unde illi tantum, qui rari admodum sunt, iique eximie sancti, credere possunt perseverantiam finalem habituros se esse absolute, quibus Deus privatim revelat, eos re ipsa finaliter esse perseveranturos. At possumus & debemus credere, perseverantiam finalem habituros nos esse sub hac conditione, si gratiæ Dei non defuerimus; quod sufficit ut possumus & debeamus sperare perseverantiam finalem. Ad hoc enim ut possumus, & consequenter debeamus sperare perseverantiam finalem, non requiritur ut sit certò futura absolute, sed planè sufficit, quòd sit certò futura conditionatè: est autem certò futura conditionatè, & possumus credere, eam nos habituros esse, si non defuerimus gratiæ Dei.

Porrò quòd possumus credere, perseverantiam finalem nos habituros esse sub hac conditione, docet Tridentina Synodus sess. 6. cap. 13. ubi de perseverantia finali loquens, sic ait: *Nemo sibi certi aliquid absolute certitudine pollicetur: tamen si in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim nisi illi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cæpiit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere.*

ARTICULUS III.

Quodnam sit objectum formale spei theologice.

Nota. Circa hanc questionem triplex est potissimum sententia. Prima objectum formale spei ponit in bonitate respectiva Dei, seu in Deo ut summo nostro bonum est. Secunda in virtute Dei auxiliatrice, seu in Deo ut auxiliatore. Tertia in utroque, hoc est, in bonitate Dei respectiva, & ejus virtute auxiliatrice. Pro qua sententia, quæ erit nostra,

Nota iterum. Spes theologica est actus virtualiter duplex, seu, quod idem est, est actus æquivalens duobus actibus, quorum unus esset tantum desiderium efficax beatitudinis, & alter esset tantum erectio voluntatis adversus beatitudinis arduitatem, seu adversus difficultates in prosecutione beatitudinis occurrentes. Unde jam apparet oportere, ut spei theologice duplex sit virtualiter objectum formale; vel, si vis, ut spei theologice duplex sit objectum formale, in unum tamen totale coalescens: aliud enim ad desiderium

Simonet Theol. Tom. II.

randum objectum, & aliud ad contemnendas difficultates in prosecutione objecti desiderati occurrentes, voluntatem movere debet. Sit itaque

RESPONSIO I.

Objectum formale spei, ut est desiderium efficax beatitudinis, est bonitas Dei respectiva.

Prob. Nam spes, ut est desiderium beatitudinis, tendit in Deum, ut bonus est: omne enim desiderium est motus voluntatis prosecutivus, & omnis motus voluntatis prosecutivus tendit in bonum aliquod, quòd bonum est. Ergo spes, ut est desiderium beatitudinis, tendit in Deum vel ut est in se bonus absolute, vel ut nobis bonus est. Atqui non tendit in Deum, ut est in se bonus absolute: hic enim tendendi modus in Deum proprius est charitatis, cuius proinde objectum formale est bonitas Dei absolute. Ergo tendit in Deum ut nobis bonus est, adeòque objectum formale principale spei, ut est desiderium beatitudinis, est bonitas Dei relativa.

Confirmatur ex S. Thoma 2. 2. qu. 17. art. 8. in O. ubi distinguit duplicem amorem, unum scilicet perfectum, & alterum imperfectum: perfectum quidem, quo aliquis amatur propter bonitatem absolutam, cui proinde bonum vult is, qui amat; imperfectum verò, quo res aliqua amatur propter bonitatem relativam: unde vi hujus amoris, is qui amat, non vult bonum aliquod rei amate, sed ipsam rem amatam sibi vult, quia ipsi bona est. Primus amor charitatis est & benevolentia; secundus verò concupiscentia. Ad hunc autem, juxta S. Doctorem, non ad illum amorem pertinet spes theologica, ut est desiderium; quia ille, qui sperat, sibi, & non alteri bonum desiderat; adeòque desiderat bonum quod amat, non propter bonitatem absolutam, sed propter relativam, sive quod amat quia sibi bonum, non quia in se bonum est. Vide S. Thomam.

Dices. Saltem objectum formale spei, ut est desiderium beatitudinis, non consistit in sola bonitate Dei respectiva, sed etiam ad illud pertinet bonitas respectiva actuum beatificorum, quibus conjungimur cum Deo, eoque fruimur. Spes enim, ut est desiderium beatitudinis, non solum tendit in Deum, sed etiam in actus beatificos; adeòque sicut tendit in Deum propter bonitatem ejus respectivam, ita & dici debet tendere in actus beatificos propter respectivam eorum bonitatem.

Resp. Spes, ut est desiderium beatitudinis, simul quidem & indivisibiliter tendere in Deum & actus beatificos, sed ita tendere simul & indivisibiliter, ut in Deum principaliter tendat, hoc est, ut tendat in actus beatificos propter Deum, ut per illos possidendum, in Deum verò propter solam bonitatem ejus respectivam. Unde sola bonitas Dei respectiva est id, quod in spe movet voluntatem ad tendendum in Deum ut possidendum & fruendum, seu, quod idem est, ad tendendum simul & indivisibiliter in Deum, ac possessionem & fruitionem ejus; adeòque sola bonitas Dei respectiva est objectum formale spei: actuum verò beatificorum bonitas respectiva ad objectum materiale spei pertinet, quia in spe non est id, propter quod desideratur aliquid, sed est id, quod propter aliud desideratur, in quo ut per se desiderato sistit voluntas: voluntas enim in spe actus beatificos cum sua bonitate respectiva, seu cum vi, quam habent, nos cum summo bono conjungendi, desiderat propter respectivam summi boni bonitatem, in qua per se desiderata sistit ultimò.

RESPONSIO II.

Objectum formale spei, ut est erectio voluntatis adversus difficultates, est virtus Dei auxiliatrix, per divinas promissiones quodam modo obligata nobis.

Prob. 1. Ex Scriptura divina: nobis enim proponit virtutem Dei auxiliatricem, ut motivum spei; ut Psalm. 17. ubi dicitur: *Dominus firmamentum meum,*

N 3 & resu-

& refugium meum, & liberator meus. Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum. Protector meus, & cornu salutis mea, & susceptor meus. Atqui Scriptura non proponit nobis virtutem Dei auxiliatricem tanquam motivum spei, præcisè ut est desiderium beatitudinis: spei enim sic sumptæ motivum Deus est, quia summum est bonum nostrum, ut supra ostensum est. Ergo, &c.

Prob. 2. Spes, ut est animi erectio, est virtus theologica. Ergo habet pro objecto formali saltem primario Deum. Ergo vel Deum ut primam veritatem revelantem, vel Deum ut in se bonum, & propter se amabilem, vel Deum ut nobis summè bonum, vel denique Deum ut auxiliatorem. Non primum: nam Deus, ut est prima veritas revelans, est objectum formale fidei divinæ, quæ est actus intellectus, non voluntatis, & quæ, si vis, firmissimè credimus, Deum ad nobis auxiliandum & potentissimum & paratissimum esse. At hoc actu neque erigitur, neque erigi potest formaliter voluntas, sed solum necessariò & essentialiter præsupponitur actui voluntatis, quo voluntas se ipsam formaliter erigit. Non secundum: Nam Deus, ut est amabilis propter se, est objectum formale charitatis. Non tertium: nam Deus, ut est nobis bonus, est tantum objectum spei, ut est desiderium beatitudinis. Ergo superest ut Deus, quæ auxiliator, sit objectum formale spei, sumptæ ut est voluntatis erectio. Quod

Declaratur amplius. Nam spei, ut est voluntatis erectio, Deus est objectum formale sub ea tantum ratione, sub qua beatitudinem de se maxime arduam, & viribus naturalibus planè impossibilem, reddit possibilem, imò & certò futuram sub conditione cooperationis nostræ. Atqui Deus hoc non præstat, nisi ut auxiliator potentissimus, & ad subveniendum paratissimus. Unde, ut propria experientia convincimur, non excitamur ad sperandam beatitudinem, non obstantibus difficultatibus in ejus consecutione occurrentibus, nisi ex consideratione omnipotentis, misericordis, & fidelitatis Dei in suis promissis; & quærenti quare beatitudinem speramus, non obstante maxima ejus arduitate, respondemus nos sperare, quia Deus omnipotens, summè misericors, summeque in suis promissionibus implendis fidelis, auxilia nobis idonea promisit; sive, quod idem est, respondemus nos sperare, quia Deus & potentissimus est, & paratissimus ad præstanda nobis auxilia, quibus si rectè, ut possumus, uti fuerimus, infallibiliter consecuturi sumus beatitudinem. Ergo, &c.

COROLLARIUM.

Spei theologice objectum formale adequatum consistit in complexo ex bonitate Dei respectiva, & ejus infinita virtute auxiliatrice, nobis quodam modo obligata per promissiones divinas.

Paret ex dictis hæcenus. Hoc autem utrumque motivum in sua ratione ultimum est & completum: spes enim, ut est desiderium beatitudinis, habet pro motivo totali bonitatem Dei respectivam, in qua sistit ultimò; & ut est erectio animi, habet pro motivo totali saltem primario, virtutem Dei auxiliatricem, in qua patitur ultimò sistit. Hæc tamen motiva rectè dicuntur coalescere in unum objectum formale adequatum spei, quia simul & indivisibiliter cum mutua dependentia suo modo in spem influunt: nam neutrum ante alterum moveri, & neutrum sine altero sufficit ad actum spei: unde sic sunt causæ totales in suo genere relatæ ad effectum inadæquatè & diversimodè consideratum, ut sint tantum causæ partiales relatæ ad effectum adequatè sumptum; partiales, inquam, non solum partialitate causæ, quatenus neutra sine altera sufficit ad actum spei, sed etiam partialitate effectus, quatenus una tantum influit in spem, ut est desiderium beatitudinis, & altera tantum influit in spem, ut est erectio animi. Quare tam, imò magis ex illis fit una causa motiva spei adequata & totalis simpliciter, quam v. gr. ex gratia & voluntate huma-

na fit una causa efficiens actus salutatis adequata & totalis simpliciter.

Obj. contra II. Resp. Virtus Dei auxiliatrix pertinet ad spem, ut est desiderium. Ergo non ad eam pertinet, ut est erectio. *Resp.* Virtutem Dei auxiliatricem, ut est nobis bona, seu ut est perfectio, qua frui possumus per actus beatificos, pertinere ad spem ut est desiderium: sub hoc enim respectu est de complexo perfectionum divinarum, quod per spem desideramus propter bonitatem ejus respectivam: sicut sumpta ut est in se bona bonitate absoluta, pertinet ad charitatem, quia pertinet ad idem complexum perfectionum divinarum, prout per se amabile est & propter se. At sumpta ut reddit beatitudinem possibilem, & probabiliter futuram, pertinet ad spem, ut est erectio: sub hoc enim respectu est motivum, quo voluntas erigitur contra difficultates, & contra desperationem confirmatur in prosecutione beatitudinis desideratæ.

Obj. Si objectum formale spei non consistit in sola bonitate respectiva Dei, sed præter illam dicit etiam virtutem Dei auxiliatricem, in spe diversæ sunt honestates; una scilicet, quæ relucet in amando Deo, quia summum bonum nostrum est, & altera quæ relucet in erigendo animo propter virtutem Dei auxiliatricem. Absurdum conf. Nam diversæ honestates pertinent ad diversas virtutes, & per honestatum diversitatem virtutes diversificantur. Ergo, &c. *Resp.* dist. seq. maj. Si objectum formale, &c. in spe sunt diversæ honestates, quarum una ad alteram pertinet, ut aliquid ipsam intrinsecè modificans, & modificando coalescens cum ea in unam totalem honestatem, C. seq. maj. Quarum una non sic pertinet ad alteram, N. seq. maj.

Itaque in spe sicut erectio est pura & intrinseca modificatio desiderii: ita honestas erectionis est pura & intrinseca modificatio honestatis desiderii. Unde in spe sicut desiderium & erectio non sunt duo tendentiæ, sed unica tali modo se habens: ita honestas erectionis & honestas desiderii non sunt honestates duæ, pertinentes ad actus duarum & diversarum virtutum, sed honestas unica unius & ejusdem virtutis, tali modo se habentis, & tendentis in objectum suum, hoc est, unius & ejusdem virtutis, simul & indivisibiliter beatitudinem desiderantis non solum efficaciter propter bonitatem Dei respectivam, sed etiam, non obstante maxima ejus arduitate, firmiter & confidenter propter virtutem Dei auxiliatricem. Qui modus tendendi in objectum, virtualiter duplex, ita ad spem requiritur, ut sine illo spem esse repugnet.

Obj. Saltem virtus Dei auxiliatrix sufficere potest sola ad objectum formale spei. Neg. *Probabilis.* Potest voluntas elicere actum fiducialitatis in Deum, habentem pro motivo solum virtutem Dei auxiliatricem. Ergo, &c.

Resp. 1. neg. conf. Nam supposito quòd possit dari talis actus fiducialitatis in Deum, non erit spes theologica, cui essentialè est tendere in Deum non solum ut auxiliatorem, sed etiam, & quidem principalius, ut summum bonum nostrum: unde essentialè est spei theologice, ut habeat pro motivo, & quidem principaliori, bonitatem Dei respectivam.

Resp. 2. neg. ant. Nam actus fiducialitatis est essentialiter actus voluntatis prosecutivus alicujus objecti, adeoque quando ex amore concupiscentiæ oritur, essentialiter est actus prosecutivus alicujus objecti, quæ nobis boni. Ergo quando ex amore concupiscentiæ oritur, habet essentialiter pro motivo partiali bonitatem respectivam alicujus objecti. Ergo quando ex amore concupiscentiæ oritur, & est fiducialitas in Deum, vel habet pro motivo partiali bonitatem respectivam Dei, & tunc est spes theologica; vel habet pro motivo partiali bonitatem respectivam alicujus boni creati, ad Deum non relati, & tunc non est actus spei theologice, sed alterius virtutis spei theologice inferioris. Pro quo

Nota. Possumus à Deo bonum aliquod creatum sperare.

sperare dupliciter. 1. Desiderando bonum illud, quia nobis utile est ad consecutionem beatitudinis, quam eodem actu appetimus propter bonitatem ejus respectivam, in qua sistimus. 2. Desiderando bonum illud propter bonitatem ejus respectivam, in ea præcisè sistendo. Si primo modo speramus bonum creatum à Deo, actus ille quo speramus, est spes theologica. Si secundo modo bonum creatum à Deo speramus, actus ille quo speramus, non est actus spei theologice, sed virtutis spe theologice inferioris. Ratio disparitatis est, quia non secundus, sed primus tantum actus est ex objecto formali adæquato spei theologice: primus enim actus habet pro motivo bonitatem respectivam Dei cum ejus virtute auxiliatrice; secundus verò cum virtute Dei auxiliatrice bonitatem respectivam boni creati: unde in ejus motivo non reperitur nisi pars, eaque minus principalis, objecti formalis spei theologice. E contra non solum actus, quo aliquid credimus de Deo, sed etiam actus, quo credimus aliquid de creatura propter primam veritatem revelantem, est fides divina. Ratio est, quia uterque actus est ex objecto formali adæquato fidei divine: objectum enim formale adæquatum fidei divine est prima veritas revelans.

Obj. Auxilia, quibus juvamus à Deo ad consequendam beatitudinem, sunt objectum formale spei, ut erectio est: nam ex consideratione auxiliorum illorum erigimur contra difficultates occurrentes in prosecutione beatitudinis. Ergo falsum est, objectum formale spei, ut erectio est, esse Deum ut auxiliatorem. *Resp.* Auxilia, quibus juvamus à Deo ad consequendam beatitudinem, pertinere ad objectum formale spei, ut erectio est, sicut revelatio externa pertinet ad objectum formale fidei divine, adeoque pertinere ad objectum formale spei, ut erectio est, tantum aliquid minus principale; cum ad hoc objectum principaliter pertineat Deus ut auxiliator, sicut ad objectum formale fidei divine principaliter pertinet revelatio interna; cum hoc tamen discrimine, quod revelatio interna sine externa movere non possit ad actum fidei divine; Deus verò ut auxiliator, ad spem, ut erectio est, sufficienter moveat.

Obj. Arduitas beatitudinis pertinet ad objectum formale spei. Ergo malè dicitur objectum formale spei adæquate consistere in bonitate respectiva Dei, & ejus virtute auxiliatrice. *Resp.* neg. ant. Nam arduitas beatitudinis ut sic, non habet rationem boni, sed mali; adeoque nata est movere non ad prosecutionem, sed ad fugam beatitudinis: unde ingredi non potest objectum formale spei, quæ est actus beatitudinis prosecutivus. Arduitas igitur beatitudinis est tantum quædam illius circumstantia, sine qua in illam tendere non posset voluntas per motum spei, quæ essentialiter est quædam animi erectio, seu audacia, quæ verari non potest nisi circa objectum arduum, ac obtentu difficile. Spes itaque attingit beatitudinem, & ejus arduitatem; beatitudinem quidem, illam desiderando; arduitatem verò beatitudinis, contra illam animum erigendo; ad quam erectionem non movetur voluntas per ipsam arduitatem, sed per virtutem Dei auxiliatricem; sicut nec per ipsam arduitatem, sed per bonitatem Dei respectivam movetur ad desiderandam beatitudinem. Sed ad plenam difficultatum solutionem, sit

ARTICULUS IV.

Utrum præter amorem charitatis, detur alius amor Dei honestus & supernaturalis, in quo fundetur spes, &c.

RESPONSIO I.

Amor, quo Deum diligimus, quia summum bonum nostrum est, est honestus & supernaturalis.

Prob. 1. Hic amor est honestus; nam amor, quo

diligitur bonum eo modo, quo bonum est & amabile, est ordinatus & honestus. Atqui amor, quo Deum diligimus ut summum bonum nostrum, tendit in Deum eo modo quo bonus est & amabilis: Deus enim est reipsa nostrum summum bonum; & omne bonum eo modo amabile est, quo bonum est. Adde quod hic amor nullam habere possit malam circumstantiam. Ergo est amor honestus.

2. Hic amor supernaturalis est: nam omnis actus pietatis superat vires naturæ, & ad omnem actum pietatis requiritur adjutorium gratiæ interioris. Atqui hic amor est actus pietatis. Ergo, &c. Præterea, per hunc amorem diligimus Deum ut summum bonum nostrum supernaturale, seu fruendum per actus beatificos. Atqui amor quo sic diligimus Deum, proculdubio vires naturæ superat.

RESPONSIO II.

Amor quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, non est amor charitatis, sed concupiscentiæ.

Prob. Ille amor Dei non est amor charitatis, sed concupiscentiæ, quo amans Deum, non Deo, sed sibi amat bonum: in hoc enim differunt amor charitatis & amor concupiscentiæ, quod hic tendat in bonum amantis, quia amantis bonum est; ille verò tendat in bonum rei amate, quia bonum est rei amate, ibi sistendo. Unde primus amor commodum & perfectionem amantis, secundus verò commodum & perfectionem rei amate intendit. Atqui per amorem quo diligimus Deum ut summum nostrum bonum, non Deo, sed nobis amamus bonum, nempe ipsum Deum, & ejus fruitionem. Ergo, &c.

RESPONSIO III.

Ex hoc amore concupiscentiæ, quo Deum diligimus ut summum nostrum bonum, nascitur spes theologica.

Prob. Nam amorem concupiscentiæ, quo bonum aliquod nobis amamus, naturali necessitate consequitur desiderium boni illius, si sit absens; sicut naturali necessitate consequitur gaudium de bono illo, si sit præsens. Ergo amorem concupiscentiæ absolutum & perfectum (nam de tali amore intelligi debet assertio nostra) quo perfecte & absolute Deum diligimus ut summum bonum nostrum, naturali necessitate consequitur desiderium absolutum & perfectum beatitudinis supernaturalis, seu, quod idem est, desiderium absolutum & perfectum Dei ut summi boni nostri per visionem beatificam possidendi. Atqui desiderium hoc absolutum & efficax beatitudinis supernaturalis est spes theologica. Ergo, &c.

At inquit. Spes theologica supra desiderium absolutum & perfectum, seu, quod idem est, supra desiderium efficax beatitudinis, dicit aliquid sibi essentialiter, nempe erectionem animi contra beatitudinis arduitatem. Atqui ad hanc erectionem voluntas non determinatur per amorem concupiscentiæ, quo perfecte & absolute diligit Deum ut summum nostrum bonum. Ergo, &c.

Resp. Amorem concupiscentiæ absolutum & perfectum, ad hanc animi erectionem non determinare voluntatem, ut aliquid se tenens ex parte objecti; sic enim determinare voluntatem ad erectionem animi, virtutis Dei auxiliatricis est; sed determinare ut aliquid se tenens ex parte principii, seu ipsius voluntatis, quæ hoc ipso quod amat amore concupiscentiæ absoluto & perfecto bonum aliquod, quod est absens & arduum, sed possibile obtineri, & probabiliter futurum, non potest non desiderare absolute & perfecte bonum illud, & simul contra illius arduitatem sese erigere per unum & eundem actum, qui spes dicitur, & differt essentialiter à simplici desiderio etiam efficaci boni absentis, sed obtentu facilis, ut jam aliàs observatum est.

RESPONSIO IV.

Amor concupiscentiæ, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, & desiderium efficax beatitudinis, seu spes quæ ex illo amore oritur, pertinent ad eandem virtutem theologicam, nempe virtutem spei.

Prob. 1. Pertinent ad eandem virtutem: nam illi actus pertinent ad eandem virtutem, quorum idem est objectum formale primum & principale. Atqui idem est objectum formale primum & principale amoris concupiscentiæ, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, & spei quæ ex illo amore oritur: nam amoris concupiscentiæ, quo, &c. objectum formale primum est bonitas Dei respectiva, quæ bonitas Dei respectiva est objectum formale primum & principale spei, quæ in illo amore fundatur; cum sit objectum formale spei, quæ in illo amore fundatur, sumpta secundum id, quod est primum & principaliter: est enim objectum formale spei illius, sumpta ut est desiderium efficax beatitudinis; & spes illa est primum & principaliter desiderium efficax beatitudinis, secundario verò tantum, & veluti accessorie, erectio animi contra beatitudinis arduitatem. Ergo, &c.

2. Virtus ad quam actus illi pertinent, est virtus theologalis: nam virtus illa theologalis est, quæ habet pro objecto materiali primum & pro formali Deum. Atqui virtus, ad quam actus illi pertinent, habet pro objecto materiali primum & pro formali Deum: tendit enim primum in Deum ut possidendum, & tendit propter bonitatem ejus respectivam, ut patet ex dictis hactenus de illis actibus. Ergo, &c.

3. Virtus ad quam actus illi pertinent, est virtus spei: nam est virtus theologalis, ut probatum est. Ergo vel est fides, vel spes, vel charitas. Consequenter: sunt tantum tres virtutes theologales. Atqui, 1. non est fides. Fides enim est virtus intellectus, quæ versatur circa veritates à Deo revelatas, ut credendas propter auctoritatem Dei revelantis. 2. Non est charitas: charitas enim tendit in Deum propter bonitatem ejus absolutam; unde per charitatem non nobis, sed Deo bonum volumus, & amamus bonum ejus, quia bonum ejus est, sicut odimus malum ejus, quia malum ejus est. At virtus de qua agitur, tendit in Deum propter bonitatem ejus respectivam: unde per hanc virtutem bonum volumus nobis, non Deo, & amamus bonum Dei intrinsecum, quia bonum nostrum est. Ergo superest, ut hæc virtus sit virtus spei.

RESPONSIO V.

Amor concupiscentiæ, quo Deum diligimus, quia summum nostrum bonum est, & desiderium seu spes, quæ ex illo amore oritur, pertinent ad habitum, realiter distinctum ab habitibus fidei & charitatis.

Prob. Nam hi actus pertinent ad habitum spei; cum sint actus virtutis spei. Atqui habitus spei distinguitur realiter ab habitibus fidei & charitatis. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam in homine peccatore manet habitus spei sine habitu charitatis, & habitus fidei sine habitu spei. Ergo cum idem esse non possit sine se ipso, habitus fidei, spei & charitatis sunt tria inter se realiter distincta.

Obj. 1. contra 1. Resp. Per amorem concupiscentiæ, quo diligimus Deum ut bonum nostrum, adeoque quo diligimus Deum in commodum nostrum & perfectionem nostram, constituimus in nobis finem nostrum ultimum, & Deum ad nos tanquam ad finem nostrum ultimum referimus. Atqui hoc est inordinatissimum. Ergo, &c. *Resp. neg. maj.* Nam per hunc amorem concupiscimus Deum ut finem nostrum ultimum; per hunc amorem concupiscimus finem nostrum ultimum, & fruitionem ejus; per hunc amorem concupiscimus unionem nostri cum fine nostro ultimo: unde per hunc amorem non in nobis, sed in Deo finem nostrum ultimum constituimus; itaque per hunc amorem non Deum ad

nos, sed nos ad Deum ut finem virtualiter & exercite referimus; neque per hunc amorem Deum ut medium amamus nobis ut fini, sed Deum ut finem amamus nobis ut subiecto, cui bonum & optimum est conjungi cum fine suo ultimo: finis enim ultimus nobis conjunctus summa & ultima nostra perfectio est.

Dices. Per amorem illum concupiscentiæ utimur Deo. *Resp.* Hoc neg. Nam ulus propriè versatur circa media, & oritur ex amore finis, ad quem media ordinantur. At amor, quo Deum ut summum bonum nostrum concupiscimus, non versatur circa Deum, ut medium aliquod, ordinatum ad finem, cujus consequendi gratia intendatur, sed versatur circa Deum ut ipsum finem ultimum rerum omnium, ipsum ut talem finem & ejus possessionem concupiscendo amanti, non ut fini, sed ut subiecto, quod per sui cum eo conjunctionem summè potest perficere. Unde hic amor non tendit in amantem ut finem ultimum Dei, sed tendit in Deum ut finem ultimum amanti, ipsi per actus beatificos conjungendum, in quo nihil inordinatum est, & totum referibile est ad gloriam Dei, & habitualiter saltem refertur ab eo, qui charitatem habet.

Obj. 2. contra eand. Resp. Amor concupiscentiæ, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, est amor proprius. Atqui omnis amor proprius est vitiosus. Ergo, &c. *Prob. maj.* Nam amor ille concupiscentiæ respectu Dei, est simul & indivisibiliter amor benevolentie respectu nostri: per illum enim nobis bene volumus; cum per illum amemus propriam nostram perfectionem, & proprium nostrum commodum.

Resp. neg. min. Universaliter sumptam: nam amor proprius ut sic, est præcisè amor propriæ perfectionis & proprii commodi. Hic autem amor, quam sæpe contingat eum esse vitiosum, quando naturalis est, quia sæpe contingit ut bona sensibilia nobis inordinate concupiscamus, non est vitiosus essentialiter, & potest ordinari esse ac honestus: possumus enim nos amare ordinatè & honestè, ordinatè & honestè concupiscendo propriam nostram perfectionem & proprium nostrum commodum. Sic Deum ut finem nostrum ultimum & fruitionem ejus concupiscendo nobis ut subiecto, cui bonum & optimum est frui fine ultimo, ordinatè & honestè concupiscimus propriam nostram perfectionem, & proprium nostrum commodum supernaturale, adeoque ordinatè & honestè amamus nos, Deum ut finem nostrum ultimum & fruitionem ejus, &c. Amor igitur concupiscentiæ, quo Deum diligimus ut summum bonum nostrum per actus beatificos possidendum, quamvis sit etiam amor nostri, ordinatus est & honestus.

Obj. 3. Saltem amor ille concupiscentiæ, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, est amor merè naturalis. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam 1. amor ille oritur ex amore proprio naturali, quo naturaliter amamus nos, & nobis bonum nostrum volumus. 2. Omnis amor, quo proprium nostrum commodum volumus, naturalis est. Atqui amore illo concupiscentiæ, quo diligimus Deum, ut summum nostrum bonum, amamus proprium nostrum commodum. Ergo, &c.

Resp. neg. ant. Ad 1. prob. R. neg. Amor enim ex amore non oritur, quia omnis amor est primus actus. Amor itaque concupiscentiæ, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, est primus in suo genere, nec oritur ex alio amore, quo amamus nos naturaliter, sed solum hunc amorem supponit, sicut gratia supponit naturam, quam perficit. Gratia hominem amantem se naturaliter, & sibi bene esse naturaliter volentem, ipsum illustrando & movendo, excitat & adjuvat ad amandum se supernaturaliter, diligendo Deum ut summum suum bonum, seu concupiscendo summum suum bonum & fruitionem ejus. Unde homo ad sic se amandum non movetur per amorem sui naturalem, sed ex parte principii à gratia interiore ipsum excitante,

& ex

& ex parte objecti ab excellentia seu bonitate respectiva boni concupiti.

Ad 2. prob. R. neg. maj. universaliter sumptam: nam amor, quo proprium nostrum commodum supernaturale amamus, supernaturalis est. Amore autem illo, quo concupiscimus Deum ut summum bonum nostrum, amamus proprium nostrum commodum supernaturale, quod nihil aliud est, quam conjunctio nostri cum summo bono nostro, quâ nostri summe perfectiva.

Dices. Si amor ille, quo concupiscimus Deum ut summum bonum nostrum, supernaturalis est, pertinet ad virtutem charitatis: ad solam enim charitatem pertinet amare supernaturaliter, & velle beatitudinem, aliaque bona supernaturalia, solius charitatis officium est. Absurdum conf. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj. Ad prob. R. neg.* Nam possumus quidem amare nos supernaturaliter, & velle nobis beatitudinem, aliaque bona supernaturalia ex charitate, at non ex sola charitate. Amamus non supernaturaliter ex charitate, amando nos præcisè propter Deum, seu propter bonitatem Dei absolutam. Item volumus nobis beatitudinem, & alia bona supernaturalia ex charitate, volendo ea nobis propter honorem & gloriam Dei. At amamus etiam nos supernaturaliter, concupiscendo nobis beatitudinem, & alia bona supernaturalia, ad beatitudinem assequendam nobis utilia vel necessaria, quia beatitudo summum bonum nostrum est. Et actus, quo sic nobis beatitudinem, & alia bona supernaturalia ad ipsam conducentia concupiscimus, supernaturalis est; vires enim naturæ superat, & omnem ejus exigentiam; nec tamen est amor charitatis; habet enim pro motivo bonitatem Dei respectivam, seu bonum Dei ut est nostrum bonum, & sic nostrum proprium commodum, quamvis supernaturale & altioris ordinis, intendit. Charitas verò habet pro motivo bonitatem Dei absolutam, & sic non proprium nostrum commodum intendit, sed bonum Dei, nempe gloriam ejus extrinsecam, quia bonum ejus est.

Obj. 4. contra 4. Resp. Amor ille, quo diligimus Deum ut summum nostrum bonum, pertinere non potest ad virtutem theologiam: nam habet quidem pro objecto materiali Deum, at pro formali non habet aliquid increatum, sed aliquid creatum: ratio enim amandi Deum ut summum bonum nostrum, non est Deus, sed ipse amans, & commodum proprium. Ergo, &c. *R. neg. ant. Ad prob. R.* Amorem illum non solum habere pro objecto materiali primario Deum, sed etiam habere pro objecto formali aliquid increatum, nempe bonitatem Dei respectivam; cum hoc amore amemus summum bonum nostrum, quia summum bonum nostrum est. Ratio igitur amandi Deum hoc amore, non est ipse amans, sed bonitas Dei, & eatenus proprium commodum, est nobis ratio amandi Deum hoc amore, quatenus hoc amore amatur Deus propter ejus bonitatem, non ut ejus bonum est, sed ut est bonum amantis.

Dices. Homo non amat Deum ut summum bonum suum, nisi quia saltem natura prius amat se ipsum. Ratio autem amandi se ipsum est propria bonitas amantis. Ergo ratio amandi Deum amore concupiscentiæ, est propria bonitas amantis. *R. neg. ant.* Nam homo propter naturalem conjunctionem, quam habet ad se ipsum, sine prævio amore, quo se ipsum propter propriam bonitatem amat, cum auxilio interioris gratiæ amat Deum ut summum suum bonum, & sic amando Deum se ipsum amat: nam hic amor, qui est concupiscentiæ respectu Dei, est benevolentia respectu ipsius amantis, ut jam observatum est; quamvis tota ratio amandi sit bonitas Dei, non quidem ut est bonum Dei, sed ut est bonum amantis: hoc ipso enim quod amo Deum propter bonitatem ejus, quia bonum meum est, simul & indivisibiliter eodem illo actu amo me ipsum, quia sic amando Deum, illum, adeoque summum bonum meum mihi amo.

Obj. 5. contra eand. Resp. Potest v. g. religio (idem

dic de omnibus aliis virtutibus ad voluntatem pertinentibus) elicere circa objectum sibi proprium, nempe circa cultum Dei, actus amoris & spei. Ergo male dicitur, quod spes & amor, ex quo spes oritur, pertineant ad solam illam virtutem specialem, quæ virtus spei dicitur. *R.* Posse quidem religionem (quod etiam dici debet de qualibet alia virtute ad voluntatem pertinente) elicere actus amoris & spei circa objectum sibi proprium: potest enim elicere actus amoris & desiderii efficacis circa cultum Dei cum erectione animi adversus cultus hujus arduitatem, fundata in virtute Dei auxiliatrice. At spes illa non est nisi latè & improprie spes, nec habet pro objecto materiali aut etiam formali primario Deum: nam objectum ejus formale primarium est honestas cultus divini, qui est objectum ejus materiale.

Potro hic non agitur de spe latè & improprie sumpta, sed de spe sumpta proprie & strictè. Spes autem proprie & strictè sumpta, est ea quæ habet pro objecto materiali primario beatitudinem supernaturalem, seu Deum ut possidendum per visionem beatificam, & pro formali primario bonitatem Dei respectivam. Unde spes sic sumpta oritur ex amore, cujus objectum materiale primarium est supernaturalis beatitudo, formale verò bonitas Dei non ut bonum Dei est, sed ut est nostrum bonum. Spes igitur proprie & strictè sumpta, & amor ex quo spes proprie & strictè sumpta oritur, sunt actus theologales, adeoque pertinentes ad virtutem aliquam theologalem, quæ alia esse non potest, quam virtus spei, seu quam virtus illa, quæ inter virtutes theologicas secundum locum obtinet.

Dices. Spes proprie & strictè sumpta tam pertinet ad tertiam virtutem theologiam, quam ad secundam: tam enim possum sperare proximo beatitudinem supernaturalem quam mihi. Ergo, &c. *R. neg. ant. Ad Prob. R.* Cum spero beatitudinem supernaturalem proximo, vel spero propter Deum, seu propter gloriam Dei, quem propter se diligo, & tunc spes mea pertinet ad charitatem, at non est spes proprie & strictè sumpta; vel spero, quia supernaturalis beatitudo est proximi bonum & commodum, quod est aliquo modo bonum & commodum meum propter naturalem conjunctionem, quam habeo cum proximo, quomodo mater etiam existens in peccato mortali, potest sperare filio suo supernaturalem beatitudinem, & tunc spes mea est spes proprie & strictè sumpta, sed minimè pertinere potest ad charitatem, cujus objectum formale est bonitas Dei secundum se & absolute sumpta, seu bonitas Dei, non ut est bonum nostrum, sed præcisè ut bonum Dei est. Spes igitur proprie & strictè sumpta pertinet ad solam secundam virtutem theologiam, cujus præcipuus est actus ac difficillimus: unde hæc virtus theologica virtus spei nominatur; charitatis verò præcipuus & excellentissimus actus est, diligere Deum, & quæ adhærere super omnia propter se.

ARTICULUS V.

Utrum aliquis timor, & quis pertineat ad virtutem spei.

Nota. Cum S. Thomas 2. 2. q. 19. a. 1. in O. hic agimus de timore, secundum quod per ipsum aliquo modo ad Deum convertitur, vel ab eo avertitur. Timor autem, secundum hanc acceptionem, dividitur in mundanum, servilem, filialem, & initialem. Timor mundanus seu humanus dicitur, quo quis ita timet malum aliquod temporale, quod potest ab hominibus infligi, ut malit peccare & Deum offendere, quam malum illud incurere. Hic autem timor, cum avertat à Deo, & oriatur ex mala radice, nempe ex amore mundano, quo homo finem suum constituit in creatura, malus est, nec proinde esse potest actus virtutis, adeoque nec potest pertinere ad virtutem spei, aut ad aliquam aliam virtutem.

Timor

Timor servilis est ille, quo homo timet poenam sive temporalem sive æternam, à Deo infligendam. Dividitur in servilem simpliciter, & serviliter servilem. Serviliter servilis est is, quo quis immoderatè & contra rectæ rationis regulam timet, plùs scilicet timendo malum poenæ, quod à Deo propter peccatum infligitur, quàm malum culpæ, quo Deus offenditur, ut si timeat æternam damnationem tantquam omnium omninò malorum supremum. Unde timor serviliter servilis malus est & vitiosus: per illum enim homo plus timet malum proprium, quàm malum Dei, quod est peccatum; atque ita convincitur se ipsum plus diligere, quàm Deum, & sic non in Deo, sed in se ipso finem suum constituit: nam, ut dicit S. Thomas qu. cit. a. 3. *O. timor ex amore nascitur*, & sic homo non plus malum proprium timet, quàm malum Dei, nisi quia plùs amat se ipsum, quàm Deum. Timor igitur serviliter servilis non potest esse alicujus virtutis actus, & sic ad spem pertinere non potest.

Timor servilis simpliciter est ille, quo poena à Deo infligenda, timetur moderatè, & secundùm mensuram rationis, ut cum quis timet damnationem æternam super omne aliud malum, quod non est peccatum: tunc enim malum damnationis æternæ non plus timetur, quàm meretur ejus malitia, & homo sic timens malum damnationis æternæ, non amat se ipsum inordinatè, nec finem suum in se ipso constituit: neque paratus est ad potius peccandum, quàm ad incurrendum malum æternæ damnationis; sed è contra necessariò necessitate consequente, super omnia mala temporalia refugit malum culpæ, non quidem ut est offensivum Dei, adedque malum ejus, sed ut est inductivum reatus æternæ damnationis, adedque proprium summum malum: quod bonum est & honestum: malum enim culpæ non solum ut Dei offensivum, sed etiam ut æternæ damnationis reatus inductivum, super omnia mala temporalia honestè & laudabiliter refugit potest, potestque actus, quo sic malum culpæ refugitur, à charitate imperari, & ad Dei gloriam referri. Quod si tunc homo nondùm amat Deum super omnia propter se, at non se ipsum plus amat quàm Deum, nec finem suum in se ipso constituit, sed in Deo quem diligit super omnia ut suum summum bonum, non quidem amore charitatis, sed amore concupiscentiæ, quem honestum & ordinatum esse probavimus. Timor igitur servilis simpliciter bonus est, & rectæ rationi consentaneus.

Timor filialis dicitur ille, quo timetur malum culpæ, quia malum est Dei, non quia malum est timentis; seu quo timemus culpam, non quia inducit reatum poenæ sed quia Deum offendit. Dicitur filialis, quia, ut ait S. Thomas quæst. cit. a. 2. in *O. Filiorum est timere offensam patris*: dicitur etiam timor castus, quia oritur ex charitate, cujus est animas nostras unire Deo tanquam sponso, sicut uxor se conjungit viro unione amoris, & sic conjuncta castitatem conjugalem studiosè servat. Vide S. Thomam art. cit. ad 3.

Timor initialis differt à filiali, tanquam imperfectum à perfecto intra eandem speciem. Unde timor filialis dividi potest in perfectum & imperfectum. Timor filialis imperfectus, qui timor initialis dicitur, est ille qui reperitur in incipientibus, in quibus charitas est imperfecta, hoc est, in quibus est amor Dei propter se, appetitivè quidem summus, sed nondùm valdè intensus: quare super omnia quidem, sed nondùm cum magna intensione timent culpam, ut est offensa Dei: unde fit, ut adhuc magis timent culpam, eamque præcipuè devitent propter reatum poenæ, quem inducit. Breviter, quia malum culpæ remissè tantum, quamvis super omnia, timent ut est malum Dei, illud intensius timent ut est malum proprium, quare & illud quæ tale præcipuè fugiunt. Hinc timor initialis est timor culpæ prout est offensa Dei, appetitivè quidem summus, sed remissus, & quocum, quia remis-

sus est, prædominatur adhuc timor servilis: ita ut, qui timorem tantum initialem habet, quia remissam tantum habet charitatem, præcipuè timeat & vitet malum culpæ, quàm inductivum reatus poenæ, adedque quàm malum proprium.

Timor filialis perfectus, qui dicitur simpliciter timor filialis, est ille qui reperitur in perfectis, in quibus charitas est perfecta, hoc est, in quibus est amor Dei propter se non solum appetitivè summus, sed etiam valdè intensus: quare non solum super omnia, sed etiam cum magna intensione timent culpam, prout est offensa Dei, tamque ut talem devitant. Unde timor filialis est timor culpæ, prout est offensa Dei, non solum appetitivè summus, sed etiam intensione magnus quocum proinde prædominari non potest timor servilis, quo timetur malum culpæ, ut malum proprium timentis; sed vel homo definit timere malum culpæ ut malum proprium, & inductivum reatus poenæ, vel certè regulariter non timet & vitat malum culpæ, nisi ut malum Dei, illudque ut tale præcipuè timet & vitat. Vide S. Thomam 2. 2. q. 19. a. 8. & ad 2.

Ex dictis hæcenus, habemus timorem filialem & initialem oriri ex charitate, filialem ex perfecta non solum appetitivè, sed etiam intensivè; & initialem ex perfecta appetitivè, sed intensivè imperfecta, adedque neutrum pertinere posse ad virtutem spei. De solo igitur timore servili potest esse difficultas; pro cujus solutione, fit

RESPONSIO.

Timor servilis simpliciter, quo scilicet ordinatè & secundùm mensuram rectæ rationis poena æterna, vel aliud quodvis ad eam ducens timetur ut malum & incommodum nostrum, pertinet ad virtutem spei, ut actus ab ea elicitus.

Prob. Nam ejusdem virtutis est amare bonum, & fugere contrarium sub ratione opposita rationi, sub qua amat bonum. Sic v. g. charitatis est amare bonum Dei extrinsecum, quia bonum Dei est, & fugere malum huic bono contrarium, nempe peccatum, quia Dei malum est. Atqui virtutis spei est, amare beatitudinem supernaturalem, quia bonum & commodum nostrum est. Ergo etiam est virtutis spei, fugere privationem beatitudinis supernaturalis, & aliud quilibet ducens ad hanc privationem, quia est malum & incommodum nostrum. Atqui fugere privationem, beatitudinis, quia est malum & incommodum nostrum, est eam timere serviliter. Ergo timere serviliter privationem beatitudinis, pertinet ad virtutem spei, & timor servilis est actus ab ea elicitus.

Confirm. Timor servilis pertinet ad eam virtutem, ad quam pertinet amor ex quo nascitur: actus enim boni per se ordinati, ita ut unus alium præsupponat, & ex eo intimè oriatur, ad eandem virtutem pertinent. Atqui amor ex quo nascitur timor servilis, pertinet ad virtutem spei. Ergo & timor servilis. *Prob. min.* Nam amor, ex quo timor servilis nascitur, est amor concupiscentiæ, quo amamus beatitudinem nostram ut bonum & commodum nostrum: non enim timeo ne sim miser, nisi quia amo esse beatus; nec timeo privationem beatitudinis æternæ ut malum & incommodum meum, nisi quia amo beatitudinem æternam ut meum bonum & commodum; & hoc ipso quod amo beatitudinem æternam ut bonum & commodum meum, non possum non odisse & timere æternæ beatitudinis privationem ut meum malum & incommodum. Atqui amor ille concupiscentiæ, quo, &c. ad virtutem spei pertinet. Ergo, &c.

Obj. Si timor servilis simpliciter pertinet ad virtutem spei, ad eam quoque pertinet timor serviliter servilis. Absurdum conf. Ergo, &c. Minor constat: nam timor serviliter servilis est actus vitiosus. *Prob. seq. maj.* Timor enim servilis simpliciter, & timor serviliter servilis, non differunt quoad substantiam.

R. neg. seq. maj. & prob. ejus. Quamvis enim timor servilis simpliciter, & timor serviliter servilis con-

convenient in objecto materiali, uterque enim est timor pœnæ æternæ; unde conveniunt in ratione generica timoris servilis, quod est, esse ejusdem substantiæ latè sumptæ atamen essentialiter & specificè differunt, quia habent modum tendendi in objectum essentialiter & specificè diversum. Unde tam differunt inter se, quàm inter se differunt actus quo amatur bonum creatum & summum bonum, & actus quo amatur idem bonum creatum præcisè secundum veram & propriam rationem boni, quam habet.

Quæres, utrum timor diminuatur, vel omninò tollatur, an verò solum perficiatur per charitatem?

R. 1. Timor serviliter servilis tollitur per charitatem: nam actus, quo plis timetur proprium malum & incommodum, quàm offensa Dei, etiam gravis, incompossibilis est cum charitate. Atqui per timorem serviliter servilem plus timetur proprium malum & incommodum, quàm offensa Dei etiam gravis: timor enim serviliter servilis est is, quo quis timet pœnam æternam ut summum malorum omnium, adeoque quo quis timet pœnam æternam super ipsum malum culpæ. Ergo, &c.

R. 2. In timore simpliciter servili duo considerari possunt, nempe anxietas, & substantia ipsius timoris. Timor servilis quantum ad anxietatem sensim minuitur, crescente charitate: nam crescente charitate, crescit spes & fiducia in Deum. Crescente autem spe & fiducia in Deum, anxietatem & sollicitudinem, quas causat timor servilis, decrescere, & pacem conscientie generari necesse est. Ergo, &c. Quantum verò ad substantiam timor servilis non minuitur, sed augetur, crescente charitate: nam substantia timoris servilis est fuga privationis beatitudinis, quæ malum nostrum est. Atqui hæc fuga crescit, crescente charitate: crescente enim charitate, crescit spes seu desiderium beatitudinis, ut nostrum bonum est; & crescentem spe, seu desiderio beatitudinis, ut nostrum bonum est, non potest non crescere fuga privationis beatitudinis, ut malum nostrum est: nam quò plus amamus bonum aliquod, eò plus averfamur malum oppositum; & quò averfamur malum oppositum; eò plus illud fugimus.

Porrò quamvis timor simpliciter servilis quoad substantiam maneat cum charitate etiam perfecta, in bono tamen sensu potest simpliciter dici, ab ea excludi, quatenus qui perfectam habet charitatem, bonum non operatur amplius ex timore servili, aut certe bonum non operatur amplius ex illo, tanquam ex motivo præcipuo, sed semper operatur bonum vel ex sola charitate, vel saltem ex illa ut motivo principali; cum è contra is, in quo charitas imperfecta est & remissa, sæpè ex timore servili, & quidem motivo præcipuo operetur.

R. 3. Charitas non tollit timorem filialem, sed è contra illum perficit. Nam 1. timor filialis ex charitate oritur, 2. Et ita crescente charitate, non potest non augeri timor filialis. Ratio pro utroque est, quia qui timet aliquem offendere, ideò timet, quia illum amat; adeoque quò plus illum amat, eò plus timet illum offendere. Hinc imperfecti imperfectum tantum & initialem habent timorem filialem, quia imperfectè tantum & remissè Deum diligunt. Perfecti verò timorem filialem perfectum habent, quia Deum diligunt perfectè & intensissimè: unde fit ut nunquam, vel saltem rarò, ex timore servili ut præcipuo motivo vident offensam Dei.

Quæres, utrum remaneat timor in patria?

R. Timorem aliquem remanere in patria docet Plaltes regius Plal. 18. *Timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi*. Et Job cap. 26. *Columnæ cœli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus*; ubi per columnas cœli angelos beatos intelligit, interprete Gregorio Magno, lib. 17. *Moralium*, cap. 17. Unde S. Bernardus epist. 109. inter errores Abailardi computat, timorem non manere in patria. Sed difficultas est, quis sit ille timor, qui in patria manet; circa quod tres sunt sententiæ. Prima docet, in patria, ubi nec pœna, nec culpa esse potest, non ma-

nere timorem servilem, nec filialem, prout est timor divinæ offensæ; & timorem qui est in beatis, esse timorem reverentialem, seu summam quandam reverentiam, quam habent Deo, in quantum ex consideratione infinitæ ipsius excellentiæ, profundissimè demittunt sese in illius præsentia, & quandam velut horrorem de illo concipiunt.

Secunda sententia pariter excludit à patria utrumque timorem, servilem & filialem, & dicit actum illum, quo beati dicuntur timere in cœlo, esse quandam admirationem de excellentia divina, vel potius esse actum, quo ex tali admiratione refugium curiosius investigare opera & consilia Dei.

Tertia sententia tenet timorem filialem, seclusis imperfectionibus, quas adjunctas solet habere in via, manere in beatis, fugam scilicet offensæ Dei, ut secundum se possibilis in natura creata.

ARTICULUS VI.

De proprietatibus spei.

PROPOSITIO I.

Spes theologica est affectivè firmissima.

Prob. 1. ex Apostolo Hebr. c. 6. ubi sic ait: *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam*. 2. Ex Trid. sess. 6. cap. 13. ubi dicitur: *Tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent*. 3. Ratione: nam spes, quæ erectio animi contra arduum beatitudinis, adhæret objecto formali secundum meritum ejus. Atqui objectum formale spei, ut est erectio animi contra, &c. meretur adhesionem firmissimam, imò & super omnia firmam: nam objectum illud formale est virtus Dei auxiliatrix infinitè efficax, nobis per promissionem summè fidelem aliquo modo obligata. Ergo, &c.

PROPOSITIO II.

Spes theologica ex parte sua est certissima tum intrinsecè, tum extrinsecè.

Prob. 1. Est certissima extrinsecè: nam nititur fide divina, qua certissimè proponuntur solidissima motiva sperandi, & assurgendi contra difficultates in prosecutione beatitudinis occurrentes. 2. Est certissima intrinsecè: nam certissimè erigit nos contra difficultates in prosecutione beatitudinis occurrentes; cum nitatur virtute auxiliatrice infinitè efficaci, nobis obligata per promissionem summè fidelem; vel, si vis, cum nitatur auxilium certissimè præparatis, & ad assequendam salutem sufficientissimis. Dixi autem, ex parte sua: nam ex parte nostra defectibilis est, quia Deo nobis auxilianti deesse possumus: unde salus nostra incerta est.

PROPOSITIO III.

Spes theologica necessaria est necessitate mediæ ad salutem adultorum peccatorum.

Prob. Nam illud est necessarium necessitate mediæ ad salutem adulti peccatoris, sine quo adultus peccator justificari non potest. Atqui adultus peccator justificari non potest sine actu spei theologice. Ergo, &c. *Prob. min.* ex Trid. sess. 6. cap. 6. ubi recensentur dispositiones in adultis peccatoribus prærequiritæ, & dicitur: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuvi, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum ... & dum peccatores se esse intelligentes, à divina justitia timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore*.

PROPOSITIO IV.

Spes theologica est etiam necessaria necessitate præ-

præcepti non solum adultis peccatoribus, sed etiam iustis.

*Prob. Et 1. quod necessaria sit necessitate præcepti adultis peccatoribus, manifestè sequitur ex Prop. III. Nam illud nobis præceptum est, quod est in nostra potestate cum auxilio gratiæ, & sine quo justificari non possumus. Atqui actus spei theologicæ est in nostra potestate cum auxilio gratiæ, & sine eo justificari non potest adultus peccator. Ergo, &c. 2. Quod etiam necessaria sit necessitate præcepti iustis adultis, probari potest ex multis Scripturæ locis. Unus sit pro omnibus Psal. 61. ubi dicitur: *Sperate in eo omnis congregatio populi; effundite coram illo corda vestra: Deus adiutor noster in æternum*. Quibus verbis non merum consilium, sed præceptum contineri observat S. Thomas 2. 2. quæst. 22. art. 1. Q. Sed*

Quæres, quandonam præceptum spei obliget per se?

R. Præceptum spei obligat per se. 1. Ubi primum, moraliter loquendo, homo ulum rationis assecutus est, & sufficienter instructus de fine ultimo, de beatitudine, & de mediis quibus beatitudo redditur possibilis, & probabiliter futura: tunc enim tenetur homo sine vituperabili mora secundum æstimationem prudentum beatitudinem suam desiderare efficaciter cum firma in Deum fiducia, sicut tenetur ad finem suum ultimum se convertere. 2. In morali periculo mortis: tunc enim præcipue tenetur homo in Deum confidere, & ab eo beatitudinem suam debito modo expectare. 3. Identidem in decursu vitæ. Quoties verò hoc præceptum urgeat in anno v. g. æstimandum relinquatur iudicio prudentum.

Quæres, quandonam præceptum spei obliget per accidens.

R. Obligare, 1. Cum urget aliqua tentatio, puta tentatio desperationis, nec superari potest sine actu spei. 2. Quando sine actu spei exerceri non possunt actus aliarum virtutum, puta orationis, penitentiae, &c. & tamen illos exercendi instat obligatio.

Quæres, utrum præter præceptum spei affirmativum, detur etiam negativum?

R. affirmativè. Hoc autem præceptum, quod est de non desperando, & præsumptuose sperando, semper pro semper obligat sub gravi: nam desperatio & præsumptio sunt semper iniuriæ Deo, adeoque semper graviter prohibita. Porro levitas materiæ hic locum non habet, neque qui delinquit contra præceptum spei, excusari potest à mortali, nisi per defectum inculpabilem sufficientis advertentiæ. Hinc peccat mortaliter, qui non elicit actum spei, cum urget præceptum sperandi, & ad ejus obligationem advertit, vel saltem potest advertere. Item qui plus sperat bonæ terrenæ quàm cælestis, ut si eligat bonis huius vitæ frui, bonis cælestibus Deo derelictis. Item qui ad vitandum æternæ damnationis periculum, aut annihilari aut nunquam exstitisse optat ex immoderato damnationis metu, & dissidentia de Dei misericordia vel gratia. Item qui desperat de obtinenda peccatorum venia, vel de obtinendis mediis ad assequendam beatitudinem necessariis. Item qui præsumit de misericordia Dei, sperando peccatorum remissionem sine penitentia, & salutem sine bonis operibus. Item qui præsumit de misericordia Dei, volendo usque ad mortem aut senectutem, in statu peccati permanere. Item qui sperat beatitudinem ut obtinendam solis naturæ viribus. Item qui non veretur peccata multiplicare, ex motivo quod faciliè per veram penitentiam deleri possint innumera peccata: quàm unum aut alterum. Ratio est pro omnibus, quia gravem Deo injuriam faciunt, ut per se clarum est.

ARTICULUS VII.

De habitu spei.

PROPOSITIO I.

Datur habitus spei per se infusus & supernaturalis in entitate, qui vera & propria virtus est.

Prob. 1. pars ex Trid. sess. 6. cap. 7. ubi dicitur: In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui infertur, fidem, spem, & charitatem. Quod autem hic Synodus loquatur de habitibus, non de actibus, patet ex eo quod loquatur de fide, spe & charitate, quæ infunduntur homini prius ad justificationem disposito per actus fidei, spei, &c. Ratio autem convenientiæ est, quia congruum est hominem intrinsicè & permanenter habilem reddi, cum justificatur, ad exercendos actus supernaturales fidei, spei & charitatis. Quod aliter fieri non potest, quàm per infusionem habituum in entitate supernaturalium, se habentium per modum potentiarum, naturalibus potentiis superadditarum, eaque ad actus divinis ordinis exercendo complementum.

Prob. 2. pars. Quia ille habitus est vera & propria virtus, cujus objectum est optimum, & actus honestissimi. Atqui habitus spei objectum est optimum, & actus honestissimi: nam objectum ejus est beatitudo nostra, ut est summum bonum nostrum; & beatitudo nostra, ut est summum bonum nostrum, est objectum honestissimum, quod scilicet honestissimè amare, desiderare, sperare possumus: unde actus quos elicit habitus spei, honestissimè sunt in sua ratione specie. Ergo, &c.

Porro hæc ratio valet non solum pro habitu spei formato, seu cum charitate conjuncto, sed etiam pro habitu spei informi seu separato à charitate idem enim est objectum, & iidem sunt actus habitus spei, sive conjunctus sit cum charitate, sive sit ab ea separatus; & actus spei formati ab actibus spei informis in hoc tantum differunt, quod illi imperentur à charitate, hi verò non imperentur.

Dices. Qui habet tantum spem informem, indebito modo sperat: sperat enim beatitudinem ut obtinendam sine meritis. R. Neg. Cum enim peccator sperat beatitudinem, non eam sperat ut obtinendam à se: etiam in præsentis statu peccati; alioquin non speraret, sed præsumeret: sed sperat eam ut obtinendam per meritum, quæ sperat, sicut & sperat veniam peccatorum ut obtinendam per futuram penitentiam.

PROPOSITIO II.

Habitus spei inter habitus theologicos medium perfectionis locum tenet.

Prob. Nam habitus spei minus perfectus est, quàm charitas; & magis perfectus est, quàm fides. Ergo, &c. Prima pars est planè certa, imò est de fide, & apertè colligitur ex Apostolo 1. Cor. cap. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.* Ratio à priori est, quia charitas tendit in Deum propter bonitatem ejus absolutam, spes verò propter bonitatem ejus respectivam. Atqui perfectius est tendere in Deum propter bonitatem ejus absolutam, quàm in eum tendere propter bonitatem ejus respectivam. Ergo, &c. Secunda pars non est tam certa, sed tamen sufficientissimè probatur sic. Habitus spei attingit Deum ut summum bonum nostrum, eique nos intimè conjungit per amorem, quod fides nec præstat, nec præstare potest per actum suum, quo præcisè, & quidem obscure tantum ostendit nobis finem nostrum ultimum. Ergo, &c.

PROPOSITIO III.

Subiectum proximum habitus spei est voluntas, re-morum verò sunt supposita omnia intellectualia, actuum ejus capacia.

Prob. 1. pars. Nam subiectum proximum habitus est potentia, cujus sunt actus, ad quos inclinat habitus.

At-

Arqui actus ad quos inclinatur habitus spei, pertinent ad voluntatem: voluntatis enim est amare, desiderare confidere, timere, gaudere, & ad hos omnes actus inclinatur habitus spei: nam habitus spei inclinatur ad amandam beatitudinem amore concupiscentiæ, ad eam desiderandam cum erectione animi adversus ejus arduum, quod est eam sperare; ad fugiendam ejus privationem, ad sperandam media ad eam conducentia, ad gaudendum de ea obtenta. Secunda pars sequitur ex prima hoc ipso enim quod habitus inhaeret proximè alicui potentie rationali, hoc ipso, inquam, remotè inhaeret supposito, cujus est potentia illa rationalis.

Dixi autem, actuum ejus capacia: cum enim habitus spei non infundatur, & infusus non conservetur, nisi propter actus ad quos inclinatur, non infunditur, & infusus non conservatur, nisi in iis, qui actus illos omnes, vel saltem aliquos producere possunt.

Hinc 1. habitus spei non manet in damnatis; cum sint prorsus incapaces omnis actus honesti.

2. E contra manet in animabus Purgatorii, quia possunt exercere actum spei circa beatitudinem æternam, utpotè habentem respectu illorum rationem boni absens, possibilis, & ardui; cum illam non nisi per penam ignis obtinere possint.

3. Manet in beatis; quamvis non possint amplius sperare beatitudinem, cum sit ipsis præsens, & actualiter possessa, & in æternum absque omni difficultate possidenda: unde respectu illorum non potest amplius habere rationem boni absens, ardui, probabiliter futuri. At propter conjunctionem, quam habent nobiscum per charitatem, possunt nobis sperare beatitudinem nostram, prout est bonum nostrum, aliquatenus in bonum eorum redundans. Item possunt amare & amari amore concupiscentiæ beatitudinem. Item possunt gaudere & re ipsa gaudent de beatitudine obtenta, etiam prout est bonum & commodum proprium; quanquam amorem concupiscentiæ, quo Deum diligunt ut sibi bonum, & gaudium quo gaudent de Deo ut sibi bono, ex affectu charitatis referunt sicut & cætera omnia ad Deum, ut rerum creaturarum omnium finem ultimum. Unde beati sicut amant Deum duplici amore, concupiscentiæ scilicet & charitatis, quibus veluti duobus brachiis Deum arctissime amplectuntur: ita & gaudium duplici concupiscentiæ scilicet & charitatis, de Deo gaudent, & in Dei possessione suavissimè quiescunt.

4. denique, habitus spei remanet in peccatoribus fidelibus, qui gratiam sanctificantem non amittunt per peccatum ejus specialiter oppositum, quandiu in peccata hujusmodi non labuntur: possunt enim cum auxilio gratiæ actus omnes ad habitum spei pertinentes producere. Quod patet ex eo quod possint à peccato resurgere, & cum Deo in gratiam redire, quod sine actu spei fieri non potest, ut superius probatum est.

Quæres, quibus actibus intellectus dirigatur in operando habitus spei.

R. Habitus spei in operando dirigitur variis actibus intellectus; quales sunt isti: Possum salvari per Dei gratiam, & ad eam mihi dandam paratissimus est. Deus sincerè vult salutem meam, & nihil est, quod possit eam impedire, si velim, & velle possum cum auxilio gratiæ, quæ mihi præsto est. Certo salvabor, si gratiæ Dei non defum. Probabiliter salvabor, quia Christus pro me mortuus est, & sanguinem suum sudavit, ut mereretur mihi auxilia de se efficacissima, quibus bene uti propono firmiter. Deus omnipotens, summè misericors, & in promissionibus implendis summè fidelis est, & promissit mihi auxilia gratiæ quibuscumque salvari possum, & salvabor, si volo, &c.

Quæres, utrùm habitus spei expellatur per desperationem?

R. Habitus spei destruitur per desperationem oppositam actui ejus principali, qui est desiderium efficax beatitudinis cum erectione animi adversus difficultates. Unde desperatio opposita huic desiderio est

quædam animi dejectio & fuga à beatitudine ut prosequenda, quia judicatur impossibilis, aut nimium ardua, adeoque nunquam obtinenda. Quare objectum materiale hujus desperationis est beatitudo, à qua recedit; formale verò propter quod recedit, est malitia impossibilitatis, aut nimia arduitas existimata. Responsionis autem ratio generalis pro omni habitu theologico est, quia habitus theologicus corrumpitur per actum sibi contrarium, ut patet ex fide & charitate.

Quæres, utrùm habitus spei destruat per præsumptionem?

Nota. Præsumptio, quantum ad præsentem materiam attingit, est vitium, quod virtuti spei per excessum opponitur, sicut ei opponitur desperatio per defectum. Præsumptio igitur, ut hic sumitur, consistit in quadam spei immoderantia. Quod fieri potest duobus modis. 1. Immoderatè innitendo propriæ virtuti, ut si quis speret se beatitudinem consequi posse per solas naturæ vires; & tunc est præsumptio Pelagiana. 2. Immoderatè innitendo misericordiae divinæ, ut si quis speret se beatitudinem consecuturum esse sine bonis operibus, & peccatorum veniam obtenturum sine penitentia; & hæc præsumptio est Lutherana. Dico autem habitum spei corrumpi hac utraque præsumptione, non solum quia utraque conjuncta est cum infidelitate, sed etiam quia utraque contrariatur actui principali virtutis spei.

Quæres, utrùm habitus spei destruat per aliquos alios actus malos?

R. Destruitur etiam per quodvis peccatum infidelitatis, quo corrumpitur habitus fidei; fides enim, ut docent Patres & Scholastici, est fundamentum totius ædificii spiritualis: adeoque ruente habitu fidei, reliquos omnes habitus infusos ruerè necesse est. Item per actus odii & contemptus beatitudinis: nam hi actus contrariantur huic habitui, cujus nimirum est inclinare ad amandam & desiderandam beatitudinem ut bonum nostrum. At non destruitur per omissionem etiam graviter culpabilem actus spei sicut nec per omissionem etiam graviter culpabilem actus fidei corrumpitur fidei habitus. Ratio pro utroque est, quia per solam omissionem actus fidei vel spei, homo non redditur ind dispositus ad credendum vel sperandum. Item non destruitur per inefficaciam displicentiam beatitudinis, quia cum ea potest homo amare & desiderare efficaciter beatitudinem; neque per peccata tantum repugnantia charitati, vel virtutibus moralibus, quia peccata illa non contrariantur actibus ejus, nec in conservari pendet à charitate, aut virtutibus moralibus, & sine illis manere potest informis in homine peccatore.

DISPUTATIO II.

De charitate.

ARTICULUS I.

De objecto materiali charitatis.

PROPOSITIO I.

Objectum materiale primarium charitatis est Deus; secundarium verò proximus.

Prob. 1. pars, 1. Ex Apostolo dicente Rom. c. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: dicit enim charitatem Dei, interpretare S. Augustino lib. de spir. & lit. c. 32. non solum quia charitas à Deo donatur, sed etiam & maxime quia ad Deum terminatur primario & principaliter. 2. Ratione. Illud est objectum materiale primarium charitatis, ad quod charitas primario terminatur. Atqui charitas primario terminatur ad Deum. Ergo, &c. Prob. min. Ad illud primario terminatur charitas, in quo objectum formale charitatis